VI. Alte traduceri contemporane

VI.1. *Cartea Psalmilor* – Liviu Pandrea (1993)

Preotul greco-catolic Liviu Pandrea e încă unul din cei care au tradus *Psalmii* în varianta ebraică, în ultimele două secole. Spre deosebire de versiunile confraților Ioan Vasile Botiza – bazată pe *Biblia* de la Ierusalim – sau Tertulian Langa, pe ediția TOB (Birtz 2013: 63), traducerea lui Pandrea e una de „autentic poliglot" (*ibidem*: 62), la care lucrează 45 de ani[391]. În prefața ediției din 1993, autorul critică sever (oarecum, cu o tentă de polemică interconfesională) ediţii nemenționate ale *Psaltirii* – citând soluții nu departe de cele sinodale ortodoxe, pe care le califică drept „răstălmăciri, adevărate perle de inepţie şi incompetenţă", ce „aduc o incalificabilă înjosire textului inspirat şi o batjocorire, în româneşte, a cuvântului lui Dumnezeu" (Pandrea 1993: v). În ciuda acestei vehemențe, nici traducerea sa nu este – vom vedea – reperul perfect. Merită consultată însă, ca mărturie credibilă pentru textul ebraic, și, uneori, pentru intuițiile corecte[392].

Pandrea spune în prefaţă (*ibid.*: vi) că, pe lângă originalul ebraic, s-a ajutat şi de 22 de traduceri diferite, în 6 limbi. În

[391] A scris şi 2.000 de pagini (nepublicate) de comentarii exegetice, care ar lămuri unele din opțiunile sale.

[392] Vezi exemplul Ps. 118/119,131, la cap. VI.5.

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

cazul Ps. 21/22,18 („*străpuns-au* mâinile mele şi picioarele mele”[393]) se vede că nu ezită nici să ocolească Textul Masoretic, pe care îl socotește, în general, de autoritate.

Spune, pe de o parte, că Psalmul 9 e divizat „greşit” în două părţi distincte de Textul Masoretic, fiind unul alfabetic, iniţial unitar – dă chiar literele ebraice corespunzătoare fiecărui verset. Pe de altă parte, îl împarte totuşi în 9A şi 9B. Păstrează *Sefer Tehilim* ca subtitlu al cărții, copiază termenul cultic *Selah* și chiar împărțirea în strofe, pentru a fi mai aproape de stilul originalului ebraic – dă inclusiv note de subsol de explicare a unor aspecte ale cultului Templului (precum dansul, din Ps. 150). Pe de altă parte, reține și împărțirea în catisme, iar numerotația e dublă. E vorba deci de o abordare hibridă, diferită de cea obișnuită în spațiul cultic ortodox, în înțelegerea noțiunii de „cuvânt al lui Dumnezeu”.

În parte, nemulțumirea pentru limba unor pasaje din *Psaltirile* curente venea și din sensibilitatea catolică, în virtutea căreia era înclinat spre neologismele latinizante[394].

Psaltirea sa poate că răspunde unor cerințe estetice confesionale, dar comite derapaje de la acea limbă firească, pe care o reclamă: foloseşte în Psalmi (nu doar în explicațiile introductive, unde găsim neologisme precum: *conversiune*, *glorificare* etc.) *a adora, a conjura, arbori, monștri, eternă, a revela, acompaniament, a oprima, sperează* (deși are și *nădăjduiește*).

Că folosește, de pildă, *spirit* în loc de *duh* era previzibil, dar când traduce în 142,1 *întru fidelitatea ta*, pentru בְּאֱמֻנָתֶךָ/

[393] Vezi discuția de la cap. V.6.1.

[394] Între tradiţia biblică românească ortodoxă şi cea catolică se poate constata de altfel această diferenţă: ortodocşii tind să lase textul mai puţin finisat, mulţumindu-se cu o exprimare mai puţin explicită, din teama de a nu strica mai mult traducerea, în timp ce catolicii (oarecum, mai aproape de protestanţi) preferă un text românesc mai lizibil, chiar dacă uneori comit greşeli în încercarea de a clarifica şi stiliza.

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου, nu împrumută din latină, unde e peste tot *in veritate tua*, ci transpune sensul lui אֱמוּנָה *credibilitate*/(*credincioșie* – *Psaltirea* BOR 1957), oarecum lămurind pe ἀλήθεια (*adevăr* – *Psaltirea* de linie 1914).

Ține la clarificarea unor detalii faunistice sau botanice (*șafani* în 103/104,18, *șacali*, în 43/44,20[395], *palmier*, în 91/92,13[396]), însă are pretenția de a transpune în registrul simplu curent (sau chiar într-unul precis-neologizant) orice element ambiguu, chiar și limbajul simbolic aproape încifrat din Ps. 67/68,14 – versetul pentru care critica traducerile anterioare.

Iată varianta pe care o propune:

Liviu Pandrea	Textul Masoretic
În timp ce voi dormit-aţi pe la turmele voastre, *Iată sosit-a pacea, în zbor de porumbiţă* *Belşug şi pradă multă, de străluceau cu toţii,* *De aur şi argint.*	אִם־תִּשְׁכְּבוּן בֵּין שְׁפָתָיִם כַּנְפֵי יוֹנָה נֶחְפָּה בַכֶּסֶף וְאֶבְרוֹתֶיהָ בִּירַקְרַק חָרוּץ

Poate versiunile sinodale nu sunt la fel de limpezi, dar nici nu se poate spune că se depărtează de textul grec.

---

[395] *Cu șacalii-n pustiu* (בְּמִקוֹם תַּנִּים). Cornilescu avea: *în locuinţa şacalilor*. Nova: *in loco vulpium*; Vulgata: *in loco adflictionis*; Vulgata juxta hebraeus: *in loco draconum*; KJV: *in the place of dragons*; Luther: *Drachen*; Segond: *chacals*; Darby: *jackals*.

[396] *Tamar*, *palma*/תָּמָר/φοῖνιξ/*palm tree*/*palmier*/*Palmbaum*. Aristia: *fenice*; Keller-Stefanide: *finiculu*; Ieronim Voruslan: *finicul*; Mayer (1867-1871): palma; Nitzulescu (1874-1921): *palmierul*; Cornilescu, Galaction, Nicodim:*finicul*.

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

Ps. 67, 14

Psaltire sinodală	LXX
1914: *De aţi dormi în mijlocul hotarelor, aripile porumbiţei sunt cu argint poleite, între umerile ei cu strălucire de aur.* 1957: *Dacă veţi dormi în mijlocul moştenirilor voastre, aripile voastre argintate vor fi ca ale porumbiţei şi spatele vostru va străluci ca aurul.*	ἐὰν κοιμηθῆτε ἀνὰ μέσον τῶν κλήρων πτέρυγες περιστερᾶς περιηργυρωμέναι καὶ τὰ μετάφρενα αὐτῆς ἐν χλωρότητι χρυσίου

Iată cât de diverse au fost soluțiile date aici de alte traduceri bazate pe ebraică:

Aristia – 1859: *Chiar şi-n mijlocul vetrei de v-aţi fi culcat (tot aţi fi fost ca) aripele unei columbe argintii `mpregiur, şi penele căria (sunt împregiur aurite) cu aur palid sufflate.*

Keller-Ştefanide – 1863: *Când v-aţi odihnit între cirezi de vite; atunci erea ca aripile porumbului, îmbrăcate în argintu, şi a căroru aripe de colore auriă.*

Vechiul Testament – 1867 şi *Biblia* Iaşi – 1871: *Când jaceţi între staule, sunteţi ca ale porumbului aripe, acoperite cu argint, și ca penele lui, cu o colore strălucitoră verde-auriu.*

Nitzulescu – 1921: *Când v-aţi odihnit în staulele voastre, strălucind aţi fost ca aripele argintii ale porumbului, şi ca penişul său, ce bate în verde şi auriu.*

Calomira de Cimara – 1922: *Dacă aţi dormi printre adăpători, aripele porumbiţii ar fi poleite cu argint, și penele ei cu galben auriu.* Și explică în subsol că Israel e *porumbiţa*, care în sud străluceşte în soare, iar prin răbdare totul va fi de *aur*. (Și Dosoftei dădea, de altfel, în notă că *porumbiţa* e Biserica).

Cornilescu (poate cea mai seacă traducere): *Pe când voi vă odihniţi în mijlocul staulelor, aripile porumbelului sunt*

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

acoperite de argint şi penele lui sunt de un galben auriu.

Galaction/Radu: *O, de-aţi rămânea tihniţi lângă vetrele voastre! Doar şi aripile porumbiţei sunt îmbrăcate cu argint şi penele ei cu aur strălucitor!*

GBV: *Cu toate că vă odihniţi în mijlocul staulelor, veţi fi ca aripile porumbiţei acoperite de argint, şi ale cărei pene sunt ca aurul străveziu.* Dă în subsol o trimitere interesantă la 104/105,37: *A scos pe poporul Său cu argint şi cu aur.*

NTR: *Chiar în timp ce voi vă odihniţi la stâne aripile porumbelului sunt acoperite cu argint şi penele lui cu aur sclipitor.* Și, în nota de subsol: *stâne* poate fi *focuri* (de tabără sau de sat). Mai jos, la 31/30, se recunoaște de altfel că „sensul versetului în ebraică este nesigur". Atunci cum se poate baza pe el?

New International Commentary (Declaissé/Jacobson/Tanner 2014: 531) spune chiar despre acest verset, ca și despre cel de mai jos, cu *taurii* și *argintul* (67,31/68,30), că pasajul privind *porumbița* și *stânele* (în greceşte, *moştenirile*) ar fi mai sigur să fie lăsat netradus. În ambele pasaje e vorba evident de un limbaj alegoric, potrivit pentru un pasaj de încheiere, înainte de pauza în cântarea psalmului (διάψαλμα).

În general, și în traducerile occidentale, *porumbița aurită* e înțeleasă fie ca o statuetă luată ca pradă, fie ca simbol al poporului Israel. Teodosie Snagoveanul explică, în teza sa (1999: 136, 278), citându-l pe Isidor Onciul, că „aripile porumbiței își schimbă culoarea, expuse la soare", în zona Țării Sfinte. De aici oscilația între *argint*, *aur* și chiar nuanța *verzuie* (χλωρότης).

Una din variante ar fi deci: „Porumbiţa Mea e preţioasă ca aurul, voi lupta Eu pentru ea, chiar când ea doarme". Interpretarea lui Pandrea, *porumbița* = *vestitor* este, desigur, încă o interpretare din cele plauzibile, dar până una-alta, e doar una impresionistă. E drept, unele soluții date ne fac să îl suspectăm de oarecare intuiție în traducerea textului biblic,

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

dar altele, mai puțin. Găsim multe opinii personale amestecate ici-colo în versiunea sa, în încercarea de a lămuri totul. În 103,27(26)/104,26 avem *monstrul cel mare*, care *zburdă* (cum spune și Pișculescu). Chiar dacă e mai ușor de tradus așa din ebraică, oare spre aceasta să trimită *phanopoeia* Psalmului?

Pandrea dă, mai inteligibil pe românește, *mână uscată*[397] în 136/137,5: *Uscată să fie dreapta mea*, o altă lecțiune posibilă (Cheyne 1904: 211) în loc de generalul *uitată*, deși majoritatea traducerilor țin cont de context – care se referea la cântarea cu vocea și mâna la instrumente, în țara străină.

În 136/137,8 nu acceptă însă lecțiunea în pasiv, *destinată pustiirii* (הַשְּׁדוּדָה) [398], care ar fi acoperit și grecescul ταλαίπωρος (*nenorocită* – *Vulgata*: *misera*), ci se oprește la *pustiitoare* (הַשּׁוֹדֵדָה)/(*Nova*: *devastans*): *O, pustiitoare cetate a Babilonului*.

În 145,3, traduce interpretativ בְּבֶן־אָדָם ca: *fiu al lutului*, evitând soluția de contact cu greaca și latina *Fiii oamenilor* (LXX: υἱοὺς ἀνθρώπων / *Vulgata*: *in filiis hominum*/*Nova*: *in filio hominis*), înțelegând în loc de אָדָם, *om*/*oameni*/*Adam*, אֲדָמָה *pământ, sol*.

Psalmul 150 ilustrează elocvent modul cum Pandrea adaptează ebraismele biblice și stilul *Psaltirii*, în limbajul curent românesc – versiunea lui părând un fel de încercare de accesibilizare a celei sinodale ortodoxe.

[397] Ca în *New American Bible with Revised Psalms* (NABO) – 1991.

[398] Cf Bratchert/Reyburn 1991: 1117, Alter 2007: 475 şi Cheyne 1904: 212.

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

Versiunea IBMBOR	Liviu Pandrea	Nova
Lăudați pe *Domnul* (1914 *Dumnezeu*) întru sfinții lui; lăudați-L pe El întru tăria puterii Lui. Lăudați pe El întru puterile Lui ; lăudați-L pe El după mulțimea slavei Lui. Lăudați pe El în glas de trâmbiță ; lăudați-L pe El în *Psaltire* și în alăută. Lăudați-L pe El în *timpane* (1914 *tâmpină*) și în horă ; lăudați-L pe El în strune și organe. Lăudați-L pe El în chimvale bine răsunătoare; lăudați-L pe El în chimvale de strigare. Toată suflarea să laude pe Domnul.	Lăudați pe Domnul în sfânt templul Său, Lăudați-L întru măreția cerului Său. Lăudați-L pentru minunatele Sale fapte, Lăudați-L după necuprinsa sa maiestate, Lăudați-L pe El în glas de trâmbiță, Lăudați-L în sunete de harfă și chitară. Lăudați-L bătând timpanele și-n hora evlaviei*, Lăudați-L în armonii de strune și de flaut. Lăudați-L în chimvale sonore, Lăudați-L pe El în chimvale de praznic. Toată suflarea să laude pe Domnul: Pe Domnul lăudați-L * …dansuri sacre (…) așa cum se executau în cultul templului	Laudate Dominum (TM אֵל) in sanctuario eius (Vg. in sanctis eius;TM בְּקָדְשׁוֹ), laudate eum in firmamento virtutis eius. Laudate eum in magnalibus eius (Vg. in virtutibus eius), laudate eum secundum multitudinem magnitudinis eius. Laudate eum in sono tubae, laudate eum in psalterio et cithara, laudate eum in tympano et choro, laudate eum in chordis et organo, laudate eum in cymbalis benesonantibus, laudate eum in cymbalis iubilationis: omne quod spirat (Vg. omnis spiritus; TM כֹּל הַנְּשָׁמָה), laudet Dominum.

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

VI.2. Versiunea Pişculescu-Radu (1929, 1938)

Grigore Pişculescu (Gala Galation) repeta, la începutul secolului XX, ideea lui Coresi din XVI: „Toate popoarele şi toate limbile care se află azi pe reale căi de propăşire au *Biblia* lor. Noi nu avem până azi o Bible românească, egală în temeiuri şi în cinste ştiinţifică, cu *Bibliile* popoarelor culte!". Totuşi, atât în argumentarea programului său traductologic, şi în alte consideraţii despre textul *Scripturii* – la care îl preocupă unele nuanţe de detaliu, intraductibile –, Gala Galaction pare că e preocupat mai mult de raţiunile estetice. „Traducerile biblice româneşti, câte se aflau, erau depăşite de limba naţională, ridicată pe culmi de Eminescu, Odobescu, Haşdeu, Coşbuc… De atunci şi din aceste pricini s-a ivit în mine râvna de a vedea în mâna poporului românesc o *Biblie* scrisă într-o limbă limpede şi frumoasă[399]". El venea de altfel în domeniul traducerii biblice mai mult cu talentul scriitoricesc – căci în privinţa limbilor ebraică şi armaică, care îl interesau, se baza pe competenţa altora, aşa cum reiese şi din analizele presărate în *Jurnalul* său. De asemenea, se pare că îi scăpau anumite subtilităţi ale teologiei biblice, fiind uşor sedus de către argumentele protestante în domeniu.

Fascinat de succesul lui Luther, Grigore Pişculescu crede că acesta s-ar fi datorat limbii literare folosite (Galaction 1930: 200), de aceea se simţea chemat, în calitate de scriitor (Gala Galaction), să contribuie la „o bună traducere" pe care o înţelegea ca fiind „fidelă şi literară", cu „un stil frumos şi cu cuvinte alese"(*ibidem*: 201). Nu era mulţumit cu o simplă

[399] C. Demetrescu Pan, *De vorbă cu Gala Galaction*, în *România*, 15 martie 1938, p. 2, *apud* Cunescu 1969: 313.

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

tălmăcire, ci voia în acelaşi timp o „reînflorire a *Bibliei*" (Galaction 1973: 239).

Mitropolitul Athanasie Mironescu i-a repetat, în esenţă, reproşurile lui Andrei Şaguna pentru Heliade Rădulescu, atrăgându-i atenţia că limba *Bibliei* nu trebuie reînnoită (1929: 470), nici „nu e nevoie de retraducere, ci de revizuire" (*ibidem*: 474). Pentru Mironescu, pornirea de „a schimba fără trebuinţă cuvintele" *Psaltirii* naţionale, mai ales a fragmentelor des folosite în cult, era un semn al carenţelor de experienţă liturgică ale lui Pişculescu – altfel, acele cuvinte „i s-ar fi întipărit în inimă"[400].

Pe de o parte, îi critică stilul interesant doar pentru „snobi", adaosurile fără rost, „vorbele păsăreşti" (*idem* 1931: 656) şi faptul că, din „încredere prea mare în sine" „vrea cu orice preţ a inova"[401]. Pe de altă parte, semnalează că versiunea Pişculescu-Radu, din neînţelegere, „alterează cuvinte alegorice sau mistice" (*idem* 1931: 655) din *Psaltire*, pe care astfel „în multe locuri au desfigurat-o".[402] La aceasta, Gala Galaction îi răspunde sec că este deja „un nume literar" (Galaction 1930: 200), în timp ce afirmaţiile mitropolitului sunt „părerea lui".

---

[400] Mironescu 1929: 471. „Ne arde inima când citim de preoții noștri evraiști cum au strâmbat psalmii cei mai des citiți în biserică", mai reproșa Mironescu, nemulţumit că *Psaltirea* nu mai era de recunoscut în forma dată de Gala Galaction.

[401] *Idem*, 1929: 473. Or, „această patimă nu trebue să molipsească limba tradiţională a Sf. Scripturi şi mai ales a *Psaltirii*, cartea cel mai des întrebuinţată în biserici."

[402] Stilul şi numărul obiecţiilor lui Mironescu creează, ca şi în cazul Cornilescu, o anume o impresie de inadecvare, ca mentalitate, a autorului în raport cu sarcina traducerii biblice: pare că ar vrea să fie prea mult *autor* – ceea ce pe ansamblu scade încrederea în *traducerea* sa.

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

Mironescu exemplifica, printre altele: „mă pune *să stau*” în loc de „mă pune” (17,36/18,34)[403] sau „cel ce înveţi mâinile mele la *iscusinţa* războiului”, în loc de *„…*înveţi la răsboiu”, ca la 1914 (17/18,37)[404] – noi am putea adăuga şi: „întoarce de la mine privirea ta *plină de mânie*” (38,18/39,14)[405]; „să nu mă *izbească* piciorul celui îngâmfat” (35,11/36,12)[406]; „umblu frânt în două” (37,6/38,7)[407]; „*o*, de-aţi rămânea tihniţi lângă vetrele voastre” (67/68,14).[408]

---

[403] LXX: ὁ ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ ἱστῶν με. TM: בָּמֹתַי יַעֲמִידֵנִי. De fapt, e vorba de forma de hifil imperfect (pers. III sg., plus sufixul pronominal pers. I sg.) a verbului עָמַד, *a sta*, de aceea Pişculescu/Radu, în loc de literalul *mă face să stau*, traduc *mă pune să stau*, vrând să folosească şi pe *mă pune* din traducerea anterioară şi dând astfel senzaţia că adaugă balast textului.

[404] LXX: διδάσκων χεῖράς μου εἰς πόλεμον. TM: מְלַמֵּד יָדַי לַמִּלְחָמָה. O situaţie asemănătoare, şi în 143/144,1, unde avem LXX: ὁ διδάσκων τοὺς δακτύλους μου εἰς πόλεμον; TM: הַמְלַמֵּד אֶצְבְּעוֹתַי לַמִּלְחָמָה. Iar ediţia Galaction introduce adăugirea: „înveţi degetele mele *să îndure* războiul”.

[405] TM are: הָשַׁע מִמֶּנִּי, deci, literal – *fii orb faţă de mine* (cf. Is. 61,10). Cornilescu sugerase: *Abate-ţi privirea de la mine* (de la Keller 1863 – *întoarce-ţi ochii*), în timp ce, în mod ciudat, Pandrea face o traducere liberă în aceeaşi direcţie ca Pişculescu/Radu – ***Mânia Ta*** *întoarce-o de la mine*. De ce oare însă această încărcare a textului, ca şi cum ar fi aşa de clar că e vorba de mânie şi nu de simpla acribie? LXX avea ἄνες μοι (de unde, în *Psaltirea* de linie 1914, era doar: *slăbeşte-mă*).

[406] TM: אַל־תְּבוֹאֵנִי רֶגֶל גַּאֲוָה – corespunde cu LXX (μὴ ἐλθέτω μοι ποὺς ὑπερηφανίας) şi cu traducerile latine: *non veniat mihi pes superbiae*. *Psaltirea* de linie 1725 dădea: *Să nu-mi vie mie piciorul mândriei*. Nu e sigur însă că *piciorul celui mândru* (sau *al mândriei*) „izbeşte”, în sensul de „şut”, ci imaginea poate avea alte sensuri – de pildă, apropierea fizică a asupritorului.

[407] TM: נַּעֲוֵיתִי – Pişculescu/Radu încearcă să redea nuanţa pasivă a nifalului, pentru verbul עָוָה, *a face strâmbătate*: *a fi strâmbat*. Cornilescu are: *sunt gârbovit* , iar *Psaltirea* de linie dă: *chinuitu-m-am*, după aoristul din LXX: ταλαιπώρησα. Verbul grecesc ταλαιπωρέω (*a suferi, a se osteni*)

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

În multe alte locuri, traducerea vrea să fie în acelaşi timp şi o explicare pe înţelesul tuturor, renunţând la fidelitate, oriunde textul sună ambiguu.

Gala Galaction încearcă să aducă un plus de poezie prin cuvinte pe care le-ar fi presărat în textele sale ca scriitor: *năprasnă*, *restriște*, *clic*, *orcan*, *mâzgă*, *răzleți*ți etc. În acelaşi timp respinge, în unele locuri, poezia pe care o avea de la sine textul sursă. De pildă, în loc de *minciună e calul* (cum am văzut că reda versiunea din 1651), adaptează, plat, *calul e neputincios* (32/33,17) – după Segond: *impuissant*.

Tot de acolo ia, probabil, *instrumentul cu zece coarde* (91,3/92,4)[409], ca şi Cornilescu în 1920, dacă nu chiar de la acesta, cum face, se pare, cu *planuri*, în 32/33,11[410].

Grigore Pişculescu enunţă, ca răspuns la acuzele mitropolitului Mironescu, o teorie personală dură împotriva

---

apare în Iac. 4,9, cu sensul de *a se plânge*, iar nifalul lui עָוַה se mai găseşte în Is. 21,3, cu referire la o femeie care naşte – în nici unul din acele contexte nu s-ar potriveşte însă riscantul şi colocvialul *a fi frânt în două*.

[408] Se adaugă ***o***, presupunându-se că אִם ar exprima o dorinţă – dicţionarele ilustrează de regulă această nuanţă exclusiv cu Ps. 81,9, unde în LXX corespunde de asemenea ἐὰν, care nu ar justifica o asemenea traducere.

[409] E o diferenţă aici între Textul Masoretic: עֲלֵי־עָשׂוֹר וַעֲלֵי־נָבֶל (*in decachordo* ***et*** *psalterio* – Nova) şi Septuaginta: ἐν δεκαχόρδῳ ψαλτηρίῳ (*in decacordo psalterio* – Vulgata). La traducerea „din jidoveşte" de la 1651 se păstra *în zeace strune a Psaltiriei*, deşi circulau deja atunci King James Bible – 1611 (*upon an* ***instrument*** *of ten strings*) sau *Biblia* Gdanska – 1633 (*na* ***instrumencie*** *o dziesięciu strunach*). Aristia şi Ieronim Voruslan, dar şi Keller-Stefanide, au ocolit neologismul, alegând: *cu organ zececordiu*, respectiv *cu lăută cu zece coarde,* şi abia William Mayer îl impune, în 1867, pentru *Bibliile* Britanice ulterioare.

[410] Traducere prozaică pentru מַחְשְׁבוֹת/λογισμοὶ/*cogitationes* (redat de Aristia şi Keller-Stefanide *cugetările*, iar de *Psaltirea* de linie, *gândurile*). Tot de la Cornilescu se ia şi exoticul *şafan* – vezi cap. V.7.

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

Septuagintei, adoptând integral punctele de vedere protestante în această chestiune, unde reperele sunt pur confesionale.

Pe de o parte, mai susţine că traducerea după Textul Masoretic (deja realizată de „celelalte Biserici ortodoxe”[411]) este necesară ortodocşilor ca o armă în lupta cu sectele[412]. Nu se opreşte însă la acest argument îndoielnic, ci decretează şi că „Septuaginta e inferioară *Bibliei* ebraice, fiind o traducere şi cu înţelesuri inferioare textului original” (Galaction 1930 : 203). Unul din motive este că nu poate reda nuanţele gramaticii ebraice, în special complexul ei sistem verbal (*ibidem*: 206-7). Se observă de altfel la el tendinţa de a marca anumite diferenţe de timpi: de pildă, transpunând arbitrar, în 36/37,35-36, diferenţa dintre un qal perfect şi un qal imperfect prin aceea între perfectul compus şi cel simplu românesc: *văzut-am*/*trecui* (pe de altă parte, evită să redea aici şi persoana a III-a din Textul Masoretic – *trecu* –, ci ia tot persoana I, din Septuaginta şi din tradiţia românească anterioară).

Scriitorul mai afirmă cu hotărâre: „Nu ne gândim deocamdată să facem acordul cu Septuaginta” (*ibid.*: 202), întrucât „originalul grecesc e plin de fraze fără înţeles”[413], în timp ce Textul Masoretic ar fi clar (*ibid.*: 204). Mironescu îi explică, în recenzia sa (1929: 470), ca unui student, că „textul ebraic se studiază pentru a lămuri locuri dificile, de specialişti, nu pentru a-l da ca text de autoritate masei credincioşilor”, de vreme ce e „falsificat” în unele locuri. Apoi, mitropolitul ia şi un exemplu de „sens superior” ebraic, versetul 2,12 care sare

[411] Galaction 1930: 204 – face probabil confuzia între Biserici şi popoare.

[412] *Ibidem*: 201, 204. Şi explică în prefaţa *Bibliei* 1939:„Sectanţii nu primesc cercetări şi discuţii doar pe baza textului biblic tălmăcit din originalul ebraic, iar misionarii noştri sunt constrânşi, spre marea lor părere de rău, să se slujească tot de textul sectanţilor” – adică din lipsa unei traduceri ortodoxe a Textului Masoretic (Galaction/Radu 1939: vi-vii).

[413] Galaction 1930: 201 şi urm. – unde dă o mulţime de exemple, nespunând ce nu e clar în ele.

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

în ochi, ca text alterat, celor obişnuiţi cu versiunea de linie românească: „Ce vorbă este aceasta: «Sărutaţi pe Fiul?»” – arătând că e „neiertat” să îl asemeni pe Hristos cu „un copil capricios pe care dacă îl săruți îi trece mânia” (*idem* 1931: 656). Pişculescu şi Radu nu lămuresc nici cum de, în acest text „clar”, psalmistul David folosea, acum 3.000 de ani, aramaicul בַּר pentru *fiu*, având, câteva versete mai sus (unde texul corespunde însă Septuagintei), şi pe ebraicul בֵּן, şi de ce Ieronim, în *Psalmi juxta hebraeos*, traduce aici, conform altei vocalizări, *adorate pure*. Nu li se pare ciudat nici că „traducerea inferioară” Septuaginta a păstrat unit Psalmul 9, alfabetic în evreieşte, iar Textul Masoretic îl desparte[414].

Se pare că siguranţa traducătorilor venea în mare parte: din dependenţa faţă de traducerile occidentale (de pildă, în 21,18/22,17 nici ei nu au *leu*, ca în Textul Masoretic, ci *străpuns*, ca în versiunile respective). Alte lecţiuni ebraice sunt clarificate din condei (de pildă, „dar mi-ai dat urechi ascultătoare” în 39,9/40,7). De altfel, Athanasie Mironescu, analizând mai multe exemple, arată că *Psaltirea* Pişculescu/Radu este mai puţin dependentă de ebraică decât de versiunile franţuzeşti – mai puţin Crampon, şi mai mult Segond (*ibidem*: 755), chiar dacă textul e presărat cu termeni precum *Șeol*[415] sau tehnicul *Sela*, pentru aparenţa de rigoare.

---

[414] Versetul 9,21, care în greceşte sună κατάστησον κύριε νομοθέτην ἐπ᾽ αὐτούς – *pune, Doamne, legiuitor peste ele* (peste neamuri), e alterat în acelaşi stil dur al celorlalte modificări operate de rabinii farisei: שִׁיתָה יְהוָה מוֹרָה לָהֶם (Cornilescu: *aruncă groaza în ei, Doamne*; Pişculescu/Radu: *pune, Doamne, spaimă peste ei* – reluând, cu *peste*, din raţiuni stilistice goale, pe ἐπί). Evident, după un astfel de blestem fariseic intempestiv, Psalmul 9 nu mai putea fi citit în continuare, ci trebuia făcută aici o pauză, ca după o formulă concluzivă.

[415] Conform traducerii Crampon, deşi *iad* era bine înrădăcinat în tradiţie (Mironescu 1929: 472).

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

Desigur, o variantă în plus, chiar şi după Textul Masoretic, şi chiar şi cu influenţe occidentale, era binevenită, pentru consultarea de către cei interesaţi. Totuşi, dincolo de cazurile invocate de Mironescu, critica mitropolitului, crează senzaţia, ca şi la Cornilescu, de lipsă a respectului cuvenit[416] faţă de actul traducerii .

Figură charismatică, care îi inspira pe contemporani, a reuşit să impună *Psaltirea* sa, cu care a început traducerea *Bibliei*, folosindu-şi oarecum şi relaţiile personale: i-a tipărit-o, în 1929, la Institutul Biblic un fost ucenic, Tit Simedrea. Apoi a reuşit să-şi ducă până la capăt viziunea traductologică, în *Biblia* din 1938, fiind sprijinit de rege şi admirat de public. Este însă uimitor pentru un cititor de azi să vadă cum cea mai citită parte a muncii lui, venerată în timpul vieții[417], *Psaltirea*, avea să îi fie brusc numită, la câțiva ani după moarte, „pretinsă" (Branişte 1968: 572) şi să îi fie respinsă de corpul Bisericii în ansamblu[418].

[416] A „reverinţei traducătorilor faţă de Sf. Scriptură" – Mironescu 1931: 660.

[417] Inclusiv datorită vervei sale de polemist. Revistele erau, în epocă, pline de articole laudative şi omagiale la adresa traducerii lui.

[418] Mironescu a avut aşadar dreptate (1931: 762) să avertizeze că „această *Psaltire*, în forma de față, nu se va putea întrebuința niciodată ca o carte de slujbă în Biserică".

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

VI.3. Versiunea Nicodim Munteanu (1927, 1936, 1944)

Nicodim Munteanu îşi publică, în 1927, *Psaltirea* la Chişinău, acolo unde, între 1918 şi 1920, fusese locţiitor de arhiepiscop. Apoi, ea e retipărită, cu binecuvântarea Sfântului Sinod, în 1931, la Editura Institutului Biblic, şi, în 1943, la București și Cluj (Irinel 2011: 44). În urma contractului din 1930 (*ibidem*: 40), această traducere, împreună cu cea a Pentateuhului, a cărţilor istorice, a profeților Ieremia și Iezechiel, a Cântării Cântărilor și a Cărții Tobit, intră în componența *Bibliei* din 1936, alături de traducerile lui Vasile Radu (celelalte cărţi profetice), și Gala Galaction (cărţile didactice). Primele 10.000 de exemplare s-au epuizat în câteva luni (*ibid.*: 40), dovadă a nevoii reale de revizuire a *Bibliei*, după ce ediția din doar 1914 transliterase „fără nici o îndreptare" (*ibid.*: 45). În 1938 şi 1939, Gala Galaction şi Vasile Radu tipăresc versiunea proprie, dar Nicodim, ajuns patriarh, scoate o altă ediție, în 1944, reincluzându-şi, alături de alte cărți în traducerea sa, mai multe la număr, și *Psaltirea*.

Lucrul la traducere îl începuse în 1896, iar primele fragmente (câțiva Psalmi) i-au fost publicați de revista „Gânduri bune" în 1915, pe când era episcop de Huşi (*ibid.*: 43).

Nicodim Munteanu era preocupat de modul cum sună limba *Psaltirii*, care trebuia să fie „curată, îngrijită şi de toţi pricepută" – de altfel pentru asta a fost apreciată în primul rând versiunea sa, „limpede, frumoasă", în prefața Institutului Biblic, dar și în recenziile unor Mihail Sadoveanu sau Ionel Teodoreanu. S-a implicat, de altfel, chiar în realizarea unei parafraze versificate, semnate de Vasile Militaru (*ibid.*: 45). Versiunea lui e simplă și sobră, potrivită unei cărți bisericești, evitând exprimările stridente.

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

Face deci unele adaptări fără consecințe semantice (*drepți la inimă*/*cu inimă dreaptă*) sau mici îndreptări logice („Tu ești Dumnezeul meu *că*/*și* bunătățile mele nu-ți trebuie” – 15,2) și poate reformula, păstrând sensul (precum în 17,36[419]: „El *dă picioarelor mele sprinteneala cerbului* şi pe înălţimi mă aşază”, mai liber chiar decât la Cornilescu, unde se păstra „El *îmi face* picioarele ca ale cerboaicelor”), şi are chiar și câteva intuiții notabile[420].

Menține totuşi *biserică* pentru ναός/הֵיכָל (78,1), iar, în 4,4 dă interpretarea edificatoare: „Să nu greșiți mâniindu-vă”, pentru ὀργίζεσθε **καὶ μὴ** ἁμαρτάνετε/„mâniați-vă *și nu* greșiți” (la 1914), deși avea chiar și în evreiește la fel: וְאַל־תֶּחֱטָאוּ.

Nicodim declară că „traducerea e făcută după textul grecesc al Septuagintei, consultându-se și textele: evreesc, slavon, rusesc etc.” (Nicodim 1944: xxvii), iar subtitlul ediției este: „Sfânta Scriptură după textul grecesc al Septuagintei”. Teoretic, „textul ebraic a servit drept confruntare acolo unde Septuaginta nu era destul de limpede, iar textele ruse, franceze, engleze şi nemţeşti au fost texte ajutătoare” (Irinel 2011: 40). Era de altfel la modă în teologia românească a vremii – destul de confuză, se pare, din ce s-a întâmplat cu Cornilescu și comunitatea de la Cuibul cu Barză – acordarea unei mari încrederi Textului Masoretic, probabil sub influenţa Societăților Biblice protestante. Isidor Onciul tradusese la Cernăuţi *Psalmii* din ebraică, și la fel făcuseră alți cărturari greco-catolici. Nicodim ţine să se detaşeze de formele greceşti

[419] Vezi şi cap. II.8.1. LXX: ὁ καταρτιζόμενος τοὺς πόδας μου ὡς ἐλάφου καὶ ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ ἱστῶν με. Nova: *qui perfecit pedes meos tamquam cervorum et super excelsa statuit* (Vulgata: *statuens*) *me.*

[420] Precum limpezirea pasajului din 4,6-7: *Mulţi ziceau: „Cine ne va da nouă cele de trebuinţă?” Dar s-a revărsat peste noi lumina feţii tale, Doamne. Şi ai umplut de veselie inima mea, când acelora li s-a înmulţit grâul, şi vinul şi untul de lemn.* Vezi problematica la cap.VI.5.

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

(din acest motiv renunţă, de pildă, la *Moisi*) şi ia exemplu, superficial, de la „ţările mai înaintate în cultură şi cu un lung trecut de muncă pe acest teren", unde „au lucrat în curs de veacuri, mulţi oameni cu altă pregătire şi cu alte mijloace de ale noastre" (Nicodim 1928: 264) neobservând şi orientarea militantă anti-ortodoxă a filologiei biblice protestante.

Totuşi, Nicodim Munteanu era traducător de teologie rusească şi cunoscător mai ales de rusă şi slavă[421]. Traducerea sa biblică, spun agenţii BFBS, se baza mai degrabă pe rusă[422]. Iar în unele locuri se contată, într-adevăr, această opţiune[423]. Adoptă şi unele soluţii conforme cu Textul Masoretic, sub influenţa lui Cornilescu[424] (pe care nu se dă înapoi să îl preia) şi a traducerilor britanice, şi, poate, a lui Segond. Ia de acolo (corect, de altfel) interjecţia „ferice" (de pildă, în 1,1). De asemenea, împrumută expresia *că tu baţi peste obraz* (3,7)[425], dar şi ceva din stilul occidental de a recurge la traducerea

[421] Dobândite în urma studiilor la Kiev. În această calitate era mai cu seamă apreciat de contemporani: „Bun cunoscător al limbii ruse, în care se găseşte cea mai bogată literatură teologică mai nouă" (Popescu 1945: 131).

[422] Conţac 2014: 93. De altfel, doar această limbă şi-a exersat-o ca traducător: are „prelucrări şi traduceri" din rusă (Manolache 1945: 204-8). Totuşi, atunci analizează pasaje din Noul Testament, dă exemple din greacă, latină, franceză şi rusă (în această ordine), la care adaugă fie traducerea Gala Galaction (drept cea mai recentă) fie pe cea sinodală, din 1914 (v. Nicodim 1928).

[423] Vezi de pildă mai sus, la cap. II.7.3.

[424] Cel pe care de altfel l-a şi hirotonit ierodiacon (Birtz 2013: 31).

[425] *Psaltirile* "britanice" aveau aici: *ai lovit în faţă* (Aristia 1859); *Tu loveşti în fălci* (Keller-Stefanide 1863); *Tu ai sfărâmat fălcile* (Ieronim Voruslan 1866); *Tu ai bătut peste fălci* (William Mayer 1867 – Nitzulescu 1921). „Tu baţi peste obraz" (Cornilescu 1920-1931). Ediţia sinodală 1914 avea *Tu ai bătut* , ca în greceşte – σὺ ἐπάταξας –, Textul Masoretic avea însă הִכִּיתָ, forma de hifil perfect pers II sg. a verbului נָכָה *a fi lovit*, deci *ai lovit*, plus לֶחִי*, peste falcă,* de unde *tu frappes à la joue* (Segond, traducând aspectul verbal) şi apoi *Tu loveşti peste obraz* (Galaction/Radu 1929).

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

aspectului verbal, în locul transpunerii clasice a timpului.

Din păcate, limba frumoasă a *Psaltirii* lui Nicodim Munteanu nu a putut fi folosită multă vreme[426], din cauza numeroaselor concesii făcute sursei ebraice – şi aceasta, consultată indirect, după cum ne fac să credem compromisurile din unele versete.

În 67,6(7), de pildă, prima parte, *Domnul dă casă celor părăsiţi*, s-ar suprapune peste ὁ θεὸς κατοικίζει μονοτρόπους ἐν οἴκῳ (cel puţin, ca monah, nu a interpretat *casa* drept *familie*). Totuşi, urmarea nu mai are nici o legătură cu ἐξάγων πεπεδημένους ἐν ἀνδρείᾳ ὁμοίως τοὺς παραπικραίνοντας τοὺς κατοικοῦντας ἐν τάφοις[427], căci dă „El scoate pe cei din cătuşe la fericire, iar pe cei neascultători îi lasă în pustiul arzător", urmând aşadar varianta din ebraică[428].

---

[426] Ca şi Gala Galaction, ierarhul Nicodim îşi apăra cu vigoare traducerea de critici. Când un recenzor (Tomaziu 1927) îndrăzneşte să îi aducă unele observaţii, minore de altfel, stilisticii şi sonorităţii Noului Testament (de multe ori, oricum, nejustificate, şi deja desfiinţate, în subsol, chiar de editorul revistei, Iuliu Scriban), îi dă, ca episcop, o replică tăioasă,, acuzând de rea-credinţă, nelăsând textul să se apere singur. „Acum, drept încheere, am să-mi permit şi eu să dau un sfat recenzentului şi să-i spun, că cea mai bună critică, pe care o putea face traducerii mele era să fi luat condeiul şi să se fi pus pe lucru, spre a ne da o traducere a Noului Testament, întocmai cum spune: exact redată după original, bine stilizată, frumos tipărită, pe hârtie bună şi cu preţ ieften. Dar aşa, să te apuci să răsfoieşti o carte, să-i găseşti fel de fel de cusururi, cele mai multe chiţibuşeşte scormonite şi închipuite, şi apoi să închei, spunând că «acea carte... la o nouă ediţie are neapărată nevoie să i se refacă textul», nu înseamnă a face treabă, ci înseamnă a strica treaba făcută cu trudă de alţii. Adică cine să refacă cartea? Eu sau cucernicia Ta? Eu, de voi scoate o nouă ediţie, să ştii că nu mă iau după capul recenzentului. Cucernicia ta încă nu te poţi apuca să-mi refaci cartea. Rămâne dar să o traduci singur şi să ni-o dai cum spui că ar fi mai bună. Aşteptăm" (Nicodim 1928: 270).

[427] *Scoţând pre cei din obezi cu vitejie, aşişderea pre cei ce amărăsc, pre cei ce lăcuiesc în mormânturi* – ediția 1914.

[428] *El izbăveşte pe prinşii de război şi-i face fericiţi; numai cei răzvrătiţi locuiesc în locuri uscate* – Cornilescu. Vezi şi cap. II.6.2.2.

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

La fel, urmează variantele masoretice în 61,9 (*Deşertăciune sunt fiii oamenilor. Fiii oamenilor sunt mincinoşi. În cumpănă de-i pui pe toţi, sunt mai uşori ca nimicul!*), 39,9 (*dar mi-ai deschis urechile*), 90,6 (păstrează *ciuma*), 103,27(26) (balaurul jucăuş), iar în 6,5 nu exploatează sensul din greacă, ci dă, simplu: *Că în locaşurile morţii, nimeni nu te pomeneşte, şi în iad cine te va lăuda?*[429]

[429] Vezi cap. V.7.

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

VI.4. Versiunea Bartolomeu Anania (1998, 2001)

Versiunea mitropolitului Bartolomeu Anania (fost șef al IBMBOR) răspunde unei nevoi simțite în primul rând în calitate de cărturar. Traducerea a fost începută în 1980 (Anania 2011: 2819), inițial, în colaborare cu elenistul Dumitru Fecioru – până la moartea acestuia în 1988 – apoi cu Vasile Costin şi Constantin Corniţescu. Forma finală, din 2001, răspunde însă şi nevoilor mediului interconfesional transilvănean, unde a slujit ca ierarh, din 1993 – mediu supus presiunii bibliștilor protestanți. E o *Biblie* (și o *Psaltire* în strofe[430]) cu numeroase note de subsol, destinate lecturii individuale, cu precizări filologice şi teologice bogate.

VI.4.1. Traducere şi exerciţiu de stilizare

Atunci când îşi expune, convingător de altfel, principiile şi metodologia, traducătorul afirmă, foarte corect: „rostirea biblică nu are nevoie de literaturizare" (Anania 2001b: 36), căci „la urma urmei, e o operă de autor". Totuşi, reflexele de scriitor intervin în multe locuri, în actul traducerii.

E drept, revizuirea sa nu opreşte la nivelul stilizărilor literare[431], iar, ca scriitor, caută și, de multe ori, găsește soluții ingenioase, precum în 103, 27(26) („balaurul acesta pe care l-ai zidit ca să-ţi faci din el o joacă").

[430] Tipărită separat în 1998, la Editura Ahidiecezană din Cluj-Napoca.

[431] Nu e atât de superficială încât să preia, de pildă, eroarea de tipar a ultimelor ediţii în 36,34, *înalţă/învaţă*.

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

Totuşi, uneori, încercând să aducă textul la „vârsta de astăzi a limbii”, poate că îl şi sărăceşte, uneori. În 32,17, *mincinos e calul spre scăpare*, adaptează, ca şi Gala Galaction, *fără folos e calul când să scapi*, preferând platul *fără folos*, tocmai acolo unde originalul conţinea şi o nuanţă de iluzoriu, de înşelare.

Nu întotdeauna formulările găsite sunt mai lizibile:

61, 9

Anania	LXX
Fiii oamenilor sunt mincinoşi în cumpenele de a le fi altora nedrepţi; din deşertăciune sunt toţi laolaltă	ψευδεῖς οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν ζυγοῖς τοῦ ἀδικῆσαι αὐτοὶ ἐκ ματαιότητος ἐπὶ τὸ αὐτό

Nu ni se pare o rezolvare adecvată a spune în notă că acesta e un „text dificil” şi că „urmează punctuaţia din Rahlfs” – de altfel nu e nici o punctuaţie în acest pasaj în Rahlfs.

În 1,4, traducerile anterioare redau fie varianta din greacă şi slavonă (cu doi de „nu”), conform tradiţiei,

1957 (cu adaosul *sunt*) şi 1914	LXX	*Psaltirea* slavonă (Dosoftei)
Nu *sunt* aşa necredincioşii, nu *sunt* aşa	οὐχ οὕτως οἱ ἀσεβεῖς οὐχ οὕτως	не та́кω нечести́вїи, не та́кω

fie cea urmând Textul Masoretic, care cenzurează expresivitatea celui de al doilea „nu”:

Cornilescu	TM
Nu tot aşa este cu cei răi	לֹא־כֵן הָרְשָׁעִים

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

Doar Bartolomeu Anania reuşeşte să pună aici trei de „nu”: *Nu aşa-s necredincioşii, nu aşa, nu!* – din considerente pur stilistice (aşa cum şi Gala Galaction îi lăsa pe cei doi „nu” din vechea tradiţie, deşi în general prefera să urmeze textul ebraic şi pe Segond).

În 7,5, soluţia găsită are poate mai mult stil, dar nu e mai clară, nici mai exactă: în fond, καταπατέω înseamnă *a călca în picioare*:

Anania	1957, aproape la fel ca 1914 (*la* în loc de *în*, pentru εἰς)	LXX
(vrăjmaşul) viaţa *în lut* să mi-o calce	să calce *la pământ* viaţa mea	καταπατήσαι εἰς γῆν τὴν ζωήν μου

Pe lângă scriitor, în traducere intervine şi clericul catehet. În 9,13 („Miluiește-mă, Doamne, vezi-mi *înjosirea* din partea duşmanilor mei”), nu încearcă doar să clarifice textul, dar, în acelaşi timp, să separe şi să protejeze terminologia teologiei morale (virtutea *smereniei*) de folosirea în contexte întâmplătoare.

Anania	1957 şi 1914	LXX
vezi-mi înjosirea din partea duşmanilor mei	vezi smerenia mea, de către vrăjmaşii mei	ἰδὲ τὴν ταπείνωσίν μου ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου

Pe de altă parte, în 6,5 (*cine în iad fiind, se va mărturisi ție*), pare că ia *mărturisirea* în sensul bisericesc de *spovedanie* (exprimând, forţat, o idee catehetică: după moarte, e prea târziu pentru spovedanie), deşi în context e vorba doar de *lauda* lui Dumnezeu.

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

VI.4.2. Amestecul surselor

Mitropolitul Bartolomeu Anania arată că demersul *Bibliei* sale este acela de a „restaura, pentru Vechiul Testament, prezenţa şi autoritatea Septuagintei", pe ale cărei urme „îşi propune să calce cât mai fidel" (Anania 2011: 2755). Atinge în treacăt, în prefaţă, şi problema autorităţii relative a Textului Masoretic: „Creştinii au băgat de seamă că textele masoretice prezintă unele deosebiri, mai ales în textele profeţiilor mesianice, care nu puteau fi puse doar pe seama unor raţiuni filologice" (*ibidem*: xi). Pe de o parte, e surprins şi respinge motivaţia absurdă a lui Gala Galaction (*ibid.*: xii) de a folosi opțiunile versiunii ebraice în *Biblia* Bisericii doar pentru a contracara propaganda protestantă, dar dă cumva de înțeles totuşi că adevărul e undeva la mijloc, între Septuaginta şi Textul Masoretic – pentru acesta din urmă bazându-se totuşi mai mult pe traducerile *Bibliei* din Ierusalim (*ibid.*) decât pe originalul ebraic. Cristian Bădiliţă are dreptate aici să critice confuzia metodologică şi, indiferent de succesul la public pe care versiunea lui Anania îl poate avea, pentru istoria traducerii textului Psalmilor nu e foarte relevantă din punct de vedere ştiinţific, părând mai degrabă o diortosire pentru uzul propriu sau pentru lămurirea rapidă a unor neînţelegeri ridicate de enoriaşi.

În general, când declară că urmează Septuaginta, înțelege prin aceasta „textul ediţiei critice a lui Alfred Rahlfs"[432]. Totuşi, în destule locuri, aceasta nu se confirmă. De pildă, în 39,6, urmează varianta obişnuită din traducerile româneşti, „jertfă şi prinos n-ai voit, dar mi-ai întocmit un *trup*", şi chiar atenționează în notă că e vorba de o profeție mesianică, dar fără să remarce că la Rahlfs această lecțiune e păstrată doar în subsol, varianta lui din coloana LXX fiind: ὠτία (*urechi*).

[432] Anania 2011: 2755. Deşi menţionează în *Bibliografie* şi altă ediţie (Lancelot Brenton, 1995).

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

Autorul mai arată că recenzia sa e o „versiune întocmită prin metoda comparatistă: ediţia curentă a fost confruntată cu treisprezece versiuni reprezentative, româneşti şi străine, precum şi cu textele originale”[433]. În realitate, acest lucru înseamnă un fel de compilaţie între diversele traduceri consultate.

De pildă, în 4,7, lecţiunea masoretică מֵעֵת, compusă din prepoziţia מִן – *de la, din pricina, mai mult decât* – şi substantivul עֵת, *vreme*, justifica o traducere în genul celei date de Francisca Băltăceanu (şi asemănătoare celor occidentale): „*mai mult decât la vremea* când grâul şi vinul şi untdelemnul lor s-au înmulţit”[434], corespunzătoare și variantei propuse aici de Rahlfs, în coloană: ἀπὸ καιροῦ. Pe când, dacă avem în greceşte καρπός (*rod*) în loc de καιρός (*vreme*), cum ascunde Rahlfs în subsol, dar dau versiunile greceşti de autoritate, atunci, mai potrivit este sensul principal al lui ἀπό – *din, din pricina, de la* –, cum am văzut că găsea și Nicodim Munteanu[435]. Bartolomeu Anania nu doar că nu doar că nu face aşa, dar nu ia nici măcar un cuvânt ca în ebraică (ἀπό – מִן) şi altul ca în greacă (καρπός), ca să „adune” fragmente din versiuni diferite, ci suprapune în text şi *vremea* şi *roada*, ἀπό fiind lăsat în legătură cu *vremea*. Rezultă deci o formă încărcată şi hibridă: „Dat-ai bucurie în inima mea *mai mult decât în ei când roada* lor de grâu, de vin şi untdelemn s-a înmulţit”[436].

De asemenea, în versetul 30,24(23), neajunsul lipsei de program duce din nou la încercarea de a împăca versiuni

[433] *Ibidem*.
[434] Vezi şi cap. VI.5.
[435] Vezi cap. VI.3.
[436] La fel adaptează pe deasupra şi Cornilescu: *Tu-mi dai mai multă bucurie în inima mea, decât au ei când li se înmulţeşte rodul grâului şi al vinului* – deşi nu mai era necesar aici *rodul*, dacă alege *când* (aşa cum nu e nici în versiunile occidentale, în speţă Segond şi Darby, din care se inspira cel mai mult).

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

distincte. Aşa cum am văzut şi când am analizat versetul în legătură cu versiunile milesciene, traducătorul avea aici de ales între versiunea greacă καὶ ἀνταποδίδωσιν τοῖς **περισσῶς** ποιοῦσιν ὑπερηφανίαν, redată în ediţia 1914[437]: „şi Domnul răsplăteşte celor ce *de prisosit* fac mândrie”, iar de Bălţăceanu-Broşteanu: „le plăteşte celor care *peste măsură* se trufesc”, şi cea ebraică (וּמְשַׁלֵּם עַל-יֶתֶר עֹשֵׂה גַּאֲוָה), unde ordinea cuvintelor (ca de altfel şi în slavonă) pare[438] că dă un alt sens, redat în ediţia 1957: „răsplăteşte celor ce se mândresc, *cu prisosinţă*” – la fel ca în multe versiuni occidentale, şi la Cornilescu („pedepseşte *aspru* pe cei mîndri”) şi tradiţia britanică de la Aristia („răsplăteşte *cu prisos”*), şi urmată de ediţiile Gala Galaction („pe cei mândri îi pedepseşte *aspru*”) şi Nicodim Munteanu („celor mândri le plăteşte *cu vârf*”). În faţa acestei dileme, Anania nu se poate decide şi dă: „dar celor ce se trufesc le plăteşte *cu vârf*”, iar în acelaşi timp dă, în subsol, la cuvîntul „trufesc”: „Literal: «Celor ce lucrează *cu prisos* de mândrie»”. Or, adverbul περισσῶς apare în text o singură dată, iar el se poate referi fie la cei mândri, fie la Dumnezeu, deci trebuie plasat fie într-un loc, fie în celălalt. Considerăm că locul lui e clar şi firesc în frază. Independent de lectura locurilor originale, se putea sesiza că strigătul psalmistului se referă, ca în atâtea alte locuri, la excesul mândriei asupritorilor (*cei care peste măsură se mândresc*). Se încadrează în context mult mai bine ideea că acest exces va fi sancţionat de Dumnezeu – orice gest din partea divinităţii, cât de mic, fiind un semn suficient şi decisiv pentru om. În schimb, cealaltă variantă, deplasată, în care o mică mândrie omenească declanşează un mare zel din partea lui Dumnezeu de a răsplăti, nu doar pe măsură, ba chiar

[437] Versiunea de linie, preluată din *Biblia* 1688 şi Ms. 45.

[438] Deşi mai găsim în Textul Masoretic יֶתֶר – *yeṯer* (*excesiv*) şi antepus: în Is. 56,12, יֶתֶר מְאֹד are sensul: ***cu mult mai*** *mult* (***încă şi mai*** *rău* – la Cornilescu).

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

peste măsură, greşelile făpturii Sale se încadrează în viziunea exagerată a revizuirilor Textului Masoretic (într-o perioadă când Sinagoga, înfrântă, era dominată de o isterie anti-romană), despre un Dumnezeu care se răzbună, aspru, violent şi intransigent, dar şi în viziunea protestantă, despre un Dumnezeu care e activ şi pe seama omului.

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

VI.5. Versiunea Bălţăceanu-Broşteanu – Septuaginta NEC (2006)[439]

Traducerea Septuagintei în 6 volume (2004-2011), realizată sub egida *New Europe College* a fost un demers cu rigoare ştiinţifică şi un program clar, de aceea textul rezultat este, desigur, unul de luat în seamă. Programul însă, aşa cum e prezentat de coordonatorul Cristian Bădiliţă, are unele vicii de concepţie, iar realizarea, cel puţin un viciu de procedură. „Creştinii din România, de orice confesiune[440] ar fi, au nevoie urgentă de două traduceri – una, făcută după Textul Masoretic şi a doua, făcută exclusiv după textul grec al Septuagintei", susţinea Bădiliţă (2004b: 19), influenţat de modelul cultural francez. El comite însă aici o dublă greşeală, căzând în acelaşi timp într-un fel de extremism filologic şi într-unul ecleziastic.

Pe de o parte, critică „pseudotradiţia amestecului arbitrar al surselor traducerii"[441] în *Bibliile* publicate anterior, sub egida Bisericii. Susţine cu insistenţă ideea că tălmăcirea este o chestiune în seama filologilor, a specialiştilor în limbi vechi, neacceptând noţiunea unui text biblic unic (precum cel folosit în cultul bisericesc), învestit cu autoritate spirituală. Septuaginta este însă un text încărcat cu autoritate ecleziastică, în timp ce versiunea masoretică aduce şi ea o mărturie

[439] Conţinutul acestui articol a mai apărut în: Călin Popescu, *Minusuri şi plusuri ale traducerii Psaltirii de către Francisca Bălţăceanu şi Monica Broşteanu, în ediţia Septuaginta – Colegiul Noua Europă (2006)*, în „Convergent Discourses. Exploring the Contexts of Communication", nr. 4, Secţiunea *Literatură*, pp. 349-362.

[440] Conţac (2011b: 228) o încadrează de altfel într-o categorie îndoielnică a „ediţiilor supraconfesionale".

[441] Bădiliţă 2004b: 19. Sau „metoda amestecului surselor" (*idem* 2004a: 18). De fapt, severitatea acestei judecăţi nu e justificată, dacă se iau în calcul condiţiile în care a fost scoasă *Biblia* din 1968.

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

importantă – la fel cum nu poate fi ignorată nici tradiţia scripturistică autohtonă. E absurd deci să îţi faci un program din ignorarea Textul Masoretic, doar pentru a fi astfel mai fidel Septuagintei, preferând sensul „pur" grec, cel care separă de ebraică[442] – aşa cum protestanţii din Societatea Biblică Britanică separau uneori sensurile ebraice de cel greceşti, considerate *a priori* pervertite, pentru a scoate la iveală cu orice preţ *hebraica veritas*. Insistenţa pe contradicţia dintre cele două surse nu face decât să desacralizeze textul, iar atunci, ce „creştini" să mai „aibă nevoie", şi încă „urgentă", de un text golit de orice valoare spirituală?

VI.5.1. Limitele criteriului patristic

Pe de altă parte, Bădiliţă comite excesul contrar, promovând şi ideea traducerii în limitele interpretărilor date de Părinţii Bisericii[443]. Nu toată literatura patristică este însă normativă pentru ortodoxie în general, iar comentariile Părinţilor, uneori contradictorii, au fost făcute pentru păstoriţii lor dintr-un anume timp şi loc, apelul retoric liber la Scriptură, ca la un element de folclor, fiind obişnuit. Nu e decât o concepţie (iarăşi) protestantă asupra patristicii răsăritene a o considera axată pe descifrarea Scripturii, ca „decodificare" a un mesaj de factură magică, încriptat în litera moartă. Tâlcuirea patristică a *Bibliei* nu a avut niciodată acest scop, de aceea nici nu este substituibilă pasajelor pe care le invocă – ar fi de altfel imposibil ca o traducere să acopere toate interpretările

[442] În *Nota asupra traducerii ediţiei,* se anunţă că nu se preiau în traducere forme din Textul Masoretic (de fapt tocmai că se vor prelua, vom vedea), asta garantând însăşi valabilitatea versiunii: „Sub nici o formă traducătorii nu recurg la versiunea Textului Masoretic pentru traducerea anumitor pasaje" (Bădiliţă 2004c: 33).

[443] „Septuaginta trebuie tradusă şi recitită cu mintea şi prin ochii Părinţilor" – *idem* 2004b: 18

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

ce aparţin diverselor şcoli omiletice. Patristica rămâne însă o importantă sursă şi o mărturie pentru vechimea anumitor variante ale textului.

Un exemplu dat de Bădiliţă este cel al versetului τὸ στόμα μου ἤνοιξα καὶ **εἵλκυσα πνεῦμα** ὅτι τὰς ἐντολάς σου ἐπεπόθουν (118,131). După traducerea curentă, „gura mea am deschis şi *am aflat*, că de poruncile tale am dorit" Bădiliţă adaugă aici, perplex, un „sic!" crezând că trebuie preferată traducerea „patristică": „…*şi am înghiţit duh (pneuma)* fiindcă am tânjit după poruncile tale", întrucât „Părinţii n-au scăpat ocazia să fructifice acest *pneuma* din versiunea greacă, văzând într-însul harul, chiar Duhul Sfânt, precum Origen, în *Omilii la Isaia* 6,1" (*ibidem*: 18-19).

Într-adevăr, în traducerea Psalmilor din ediţia NEC (volumul IV, 2006), realizată de Francisca Băltăceanu şi Monica Broşteanu, găsim această variantă, dată ca „literală", în subsol, în timp ce în text avem o altă variantă, tot cu paranteze, care încearcă să o echivaleze: „Deschis-am gura mea şi *[mi]-am tras suflarea*". Deşi îşi propune să fie exactă, formularea aleasă nu clarifică deloc textul. Traducerile apusene (care încearcă să acopere şi varianta Vulgatei, apropiată de Septuaginta, – „os meum aperui et *adtraxi spiritum*" – în general, înţeleg שָׁאַף din Textul Masoretic ca *a ofta*, *a suspina* (engl. *to pant, to sigh*/fr. *soupirer*). La fel găsim la Cornilescu: „Deschid gura şi *oftez*, căci sunt lacom după poruncile Tale", şi în versiunile britanice anterioare: „*am suspinat*" – 1859, „*am respirat*" 1867, 1871. Calomira de Cimara (1922) are, de asemenea, „*am suspinat*", iar în traducerea după evreieşte din 1651 de la Bălgrad găseam „*răsuflu*". Ediţiile Nitzulescu (1874 şi 1921) au mai încercat, ininteligibil, şi: „*am sorbit*"[444].

[444] „Gura mea am deschis şi *am sorbit*: Căci după preceptele tale am dorit." Lipseşte deci complementul direct pentru *am sorbit*.

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

La începutul secolului XX, revizuirile ortodoxe au încercat să se plieze şi ele pe varianta din Textul Masoretic, încadrându-o într-o frază care să dea versetului sens: Nicodim Munteanu – „Gura mea am deschis şi *am suspinat*, *că de poruncile tale sunt însetat*"; Gala Galaction/Vasile Radu – „Deschid gura mea şi *respir adânc, căci poruncile tale sunt dorul meu*".

Soluţia „*am aflat*" nu vine, în recenzia din 1957, din vreo traducere arhaică – *a afla* ar fi putut fi folosit, eventual, într-o versiune veche, cu sensul de *a sufla*[445], dar nici una din variantele anterioare, care, urmând textului slavon, au preluat calcul grecesc, nu l-au folosit: găsim tot *traşu duh* în *Psaltirea* Şcheiană (sau „abur" – în Hurmuzaki), „traş duh" la Coresi, şi, la fel, la Dosoftei, Milescu şi *Biblia* 1688, care stabilesc soluţia *am tras duh*, care, prin Antim, ajunge până în 1914 (în virtutea corespondenţei cu textul latin, era prezentă chiar şi în *Vulgata* de la Blaj – 1760). „*Am aflat*", e aşadar doar o diortosire superficială, care ţine cont doar de context: „am deschis gura ca să întreb şi am aflat" – pare o idee sugerată de versetele precedente.

Pentru că şi sensul din variantele britanice – „*am oftat*" – e destul de inconsistent, o ieşire din calcul grecesc putea fi căutată doar acolo unde Textul Masoretic conţine construcţia care se suprapune pe cea grecească: ἕλκω πνεῦμα (*a trage duh/aer*) – în Ier. 2,24 (din păcate, manuscrisele de la Qumran nu pot da mărturie, având o lacună în dreptul versetului 118,131, dar este foarte probabil ca textul ebraic folosit ca sursă de traducătorii Septuagintei să fi avut aici aceeaşi expresie[446]), text redat plastic de perifraza lui Nicodim

[445] Conform etimologiei general acceptate, *a afla* provine din latinescul *afflāre*, *a sufla* – v. Ciorănescu 2002: 24 sau Vinereanu 2008: 67.

[446] Căci, într-adevăr, în siriacă găsim ܪܘܚ ܫܒܩ – nu în virtutea unei influenţe a Septuagintei asupra versiunii Peshitta, ci datorită unui Vorlage ebraic deja diferit, în secolul II (Carbajosa 2008: 198, 270).

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

Munteanu, în *Biblia* 1936: „Cine poate să înfrâneze această asină sălbatică, deprinsă în pustiu *să soarbă cu patimă sufletească aerul* (שְׁאֵפָה רוּחַ)?", care clarifică şi versetul Ps. 118,131, cu sensul: „Deschis-am gura mea şi *am tras aerul cu nesaţ* – aşa [de mult] poruncile tale am dorit". Se simte încercarea de a reda un sens apropiat în versiunea Keller-Stephanide din 1863, „*hăpuescu după respirarea*", dar Liviu Pandrea e cel care îl redă, în 1993, probabil, cu cea mai mare acurateţe, în frazas: „Îmi deschid larg gura şi *aspir cu nesaţ*, *căci de poruncile tale atât sunt de însetat*."

VI.5.2. Devieri nefilologice

Despre maniera de realizare a proiectului Septuagintei NEC, Bădiliţă mai spune: „Urmărim realizarea unei traduceri cât mai fidele textului grec, într-o limbă română actuală. Exactitatea, precizia, nu exclude însă eleganţa, stilistica". Pentru aceasta, se apelează, în cazul *Psaltirii*, la doamnele Monica Broşteanu şi Francisca Bălţăceanu, care, după caracterizarea directorului NEC, Andrei Pleşu, „sunt o garanţie de infailibilitate filologică, de competenţă biblistică, de inteligenţă, eleganţă şi sensibilitate[447]. Diplomatul Pleşu spune, şi în „Argumentul" ediţiei, că demersul nu a fost unul paralel sau contra Bisericii", totuşi între calităţile cu care recomanda traducătoarele *Psalmilor* nu se regăseşte nimic care să trimită la vreo asumare confesională. Ca şi în cazul Societăţii Biblice Britanice, întreprinderea pur laică, a creării unor simple *mijloace* pentru practicarea religiei, fără o coloratură confesională asumată, a sfârşit prin a fi deturnată în direcţia unei agende partizane *de facto*, sub acoperirea rigorii filologice: „nu ar fi ştiinţific să se afirme că dintre Textul Masoretic şi

[447] Andrei Pleşu, *Cuvânt înainte* la Monica Broşteanu, Francisca Bălţăceanu, *Cele mai frumoase povestiri din Biblie*, Bucureşti, 2013, p. 14

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

Septuaginta unul dintre texte ar fi «mai bun» sau «mai prost» decât celălalt", afirmă deci traducătoarele (Bălţăceanu/ Broşteanu 2004: 29), asigurând că aici n-ar putea fi vorba „de manipulări"[448].

Mai multe opţiuni din locuri echivoce trădează dependenţa culturală a traducătoarelor faţă de filonul catolic, care socoteşte azi textul ebraic drept autoritate principală în privinţa Vechiului Testament. Francisca Bălţăceanu caută compromisul din partea textului grecesc, decuplând uneori traducerea de tradiţia răsăriteană.

Pe lângă atitudinea elocventă în cazurile citate anterior[449], adăugăm aici încă un exemplu. Bălţăceanu traduce versetul 4,7 (4,8, după versificaţia ediţiei): „Dat-ai bucurie în inima mea *mai mult decât la vremea când* grâul şi vinul şi untdelemnul lor s-au înmulţit", transpunând în româneşte textul din ediţia Rahlfs[450]: ἔδωκας εὐφροσύνην εἰς τὴν καρδίαν μου **ἀπὸ καιροῦ** σίτου καὶ οἴνου καὶ ἐλαίου αὐτῶν ἐπληθύνθησαν. Pasajul este cunoscut ortodocşilor practicanţi, el fiind folosit în rugăciunea tradiţională de după cină. Ar fi

[448] Bălţăceanu/Broşteanu 2004: 26. Se dă doar un exemplu minor (Ps. 16/17,15, *faţa Ta*/*slava Ta*), ignorând pasajele cu „miză", precum cele mesianice. Această perspectivă nu doar că goleşte *Biblia* de autoritate spirituală, ci vrea să treacă drept ştiinţifică afirmaţia că, între variantele diferite ale un text vechi de 3.000 de ani, nici una nu poate pretinde o apropiere mai mare de sensul autentic al originalului.

[449] Ps. 6,5 (6,6) – v. cap. V. 7; Ps. 32,17 – v. cap. II 6.2.1; Ps. 39,7 – v. cap. V.6.1; Ps. 57,9 (57, 10) – v. IV, 3. În Rahlfs e ὡσεὶ ζῶντας ὡσεὶ ἐν ὀργῇ καταπίεται **ὑμᾶς**, iar în *Codex Sinaiticus* şi în *Psalterion*-ul lui Antim, găsim αὐτούς în loc de ὑμᾶς. Bălţăceanu încearcă deci ***vă** va înghiţi de vii ca întru mânie*, în loc de ***îi***, recunoscând că e un *text dificil*; Ps. 103, 26 (103,27) – v. cap IV.6.2. Se dă în coloană *să se joace în ea*, şi în subsol varianta: *să Te joci cu el*.

[450] De altfel, programul acestei traduceri e compromis de lipsa unei definiri clare a ceea ce înseamnă *Septuaginta* – se subînţelege ideea că ediţia Societăţii Biblice Germane ar fi suficient de credibilă.

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

meritat, măcar pentru aceasta, o notă de subsol în care să se menţioneze că ediţiile biblice antice, Sinaiticus, Vaticanus şi Alexandrinus, *Biblia* de la Frankfurt şi *Psalterion*-ul lui Antim Ivireanul aveau altă variantă: ἀπὸ καρποῦ (*din rodul*[451]), spre deosebire de Rahlfs, care urmează o versiune mai apropiată de textul ebraic: (מֵעֵת) ἀπὸ καιροῦ (*în vremea*)[452]. Traducerea *Psaltirii* de linie (1710-1914) era: „Dat-ai veselie în inima mea, *din rodul* grâului, al vinului şi al untului-de-lemn al lor s-au înmulţit". Pentru că ea păstra, e drept, un aspect eliptic, a fost corectată în 1957, apelând la acelaşi sens al lui ἀπὸ folosit şi de Bălţăceanu-Broşteanu, astfel: „Dat-ai veselie în inima mea, *mai mare decât* veselia pentru rodul lor de grâu, de vin şi de untdelemn ce s-a înmulţit". Acelaşi idee a comparaţiei se regăsea deja în ediţia Galaction 1938, preluată de la Cornilescu şi de la tradiţia britanică începând din 1859, cu Aristia.

Pluralul verbului ἐπληθύνθησαν, ca şi al pronumelui αὐτῶν – transpus, de la Manuscrisul 45 înainte, „lor" (doar Scheiană, Coresi şi Ms. 4389 aveau „său", iar Hurmuzaki chiar „tău") –, trimit la versetul anterior: „πολλοὶ λέγουσιν τίς δείξει ἡμῖν τὰ ἀγαθά ἐσημειώθη ἐφ' ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου κύριε"/„Mulţi zic: «Cine ne va arăta nouă cele bune?» Dar însemnatu-s-a peste noi lumina feţei Tale, Doamne" (formularea din 1957). Trebuie precizat că această confuzie îşi are originea în reîmpărţirea textului în versete operată la 1795. În versiunile antice, în versiunile slavone din București și Ostroh şi în *Psalterion*-ul lui Antim din 1697, versificaţia separa „Dat-ai veselie în inima mea" (cuplată la versetul anterior), de urmarea „Din rodul grâului … lor s-au

[451] În 44,9 (44,10), vedem că veselia vine *din* (ἀπό) abundenţă.

[452] Alegerea lui „în vremea" e suportată de versiunea ebraică (unde de altfel lipseşte şi „untdelemnul"): מֵעֵת דְּגָנָם וְתִירוֹשָׁם רָבּוּ.

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

înmulţit": înainte de Ἀπό, era un punct. *Biblia* de la Frankfurt începe şi ea un verset nou cu Ἀπό, dar îl separă prin virgulă. *Biblia* de la 1688 nu o urmează întru totul, ci separă, corect, prin punct. La fel, Antim (1710) şi Damaschin (1725) lasă punct înainte de „Din"[453] (această împărţire fiind de altfel moştenită de la *Psaltirile* rotacizante şi de la Coresi) – e de altfel, singura formulă în care versetul are un sens de sine stătător[454]. Cu timpul, s-a produs, probabil, un fenomen obiş-

[453] Sau „de", în tradiţia de până Ms 4389, care are „den". „De roada grâului, vinul şi untul său să-nmulţiră" – are Dosoftei, la 1680. Inclusiv. Ms 45 şi *Biblia* 1688 au „de".

[454] În această formulă, compatibil, de altfel, şi cu cel Masoretic. „Mulţi *zic*" (nu în sensul de *acuză*, ci de *plângere*): „cine ne va da *nouă*". Regele, în numele căruia vorbeşte Psalmul se bucura când poporul avea pâine: „Dat-ai veselie în inima mea, *căci* din rodul grâului lor ei s-au înmulţit". *Înmulțirea* nu are conotația adversativă din 143,13, unde pare că abundența materială e a dușmanilor, și că e opusă spiritualității, ci pe cea din Ps. 64,9(10)-14, unde abundența vine de la Dumnezeu. Trebuie spus că sensul e oarecum diluat și de pluralul rugăciunii obișnuite colective de după cină, care nu interpretează Psalmul, ci doar apelează la el: Ἐσημειώθη ἐφ᾽ ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ προσώπου Σου Κύριε· ἔδωκας εὐφροσύνην εἰς τάς καρδίας ἡμῶν. Ἀπὸ καρποῦ σίτου καὶ οἴνου καὶ ἐλαίου αὐτῶν **ἐνεπλήσθημεν** – ***ne-am înmulţit*** (Prayer 2006: 12). Ușor diferit de Ceaslovul nostru (1973: 139-40) tradițional, care e mai apropiat de Psalm: *Veselitu-ne-ai pe noi, Doamne, întru făpturile Tale, şi întru lucrurile mâinilor Tale ne-am bucurat. Însemnatu-s-a peste noi lumina feţei Tale, Doamne. Dat-ai veselie în inima mea din rodul grâului, al vinului şi al untdelemnului, al lor* ***ce s-a înmulţit***. Tocmai în astfel de cazuri trebuia aplicat criteriul veridicității patristice, enunțat de coordonatorul proiectului traducerii, Cristian Bădiliță: vechea tradiție monahală panortodoxă atestă tot varianta „rodul", nu „vremea". Sensul de comparație (*mai mult decât*) se sprijină pe o idee exprimată și în Ps. 143, dar introduce o antiteză dualist-maniheistă între bucurie și rodul grâului, spre deosebire de Ps. 64, unde vedem că și abundența materială vine tot de la Dumnezeu.

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

nuit pentru textele liturgice intens recitate: diluarea sensului, prin diversele intonaţii mecanice. Samuil Micu e primul care schimbă versificaţia (deşi putea găsi chiar în versiunile latine care circulau în secolul XVIII în Ardeal[455] împărţirea şi punctuaţia corectă) şi impune varianta sa, în virtutea prestigiului noii versiuni, care înfiinţa numerotaţia versetelor. Această versificaţie, cu cele două propoziţii („dat-ai veselie” şi „din rodul grâului s-au înmulţit”) unite, va fi preluată succesiv de ediţiile biblice Petersburg, Buzău şi Sibiu apoi de cea sinodală (1914), unde, după transpunerea în alfabetul latin, a ieşit parcă mai clar în evidenţă inconsistenţa noului verset. Soluţiile date în 1957 şi 2004 au căutat să reinterpreteze versetul ca atare, fără să observe că punctuaţia şi frazarea nu corespundeau cu cele iniţiale.

Se pot spune și destule lucruri pozitive despre această versiune. Ea nu urmărește să fie atât literară, cât fidelă. În 78,1, evident, avem acum *templu*, în loc de *biserică*, iar traducerea e exactă în multe locuri, precum *nenorocire* în 90,6 pentru *întâmplare* (σύμπτωμα), *ţie se va împlini juruinţă*, în 64,1 (64,2, după versificaţia acestei ediţii), în loc *ţie se va da rugăciune* (σοὶ ἀποδοθήσεται εὐχη) și găsește o variantă seacă foarte nimerită în 61,9[456]:

[455] De pildă, Vulgata veneţiană din 1710 – care se găseşte acum la Biblioteca Facultăţii de Teologie „Lucian Blaga” din Sibiu.

[456] Versetul 10, după numerotaţia acestei ediţii (primul verset fiind considerat titlul psalmului, ca la Rahlfs) Un pasaj greu de tradus atât din elină, cât și din ebraică. Nemulțumiți de versiunea de linie din 1914 („mincinoși fiii oamenilor, *în cumpene a face strâmbătate ei din deșertăciune, împreună*”), revizorii de la 1957 dădeau o altă variantă („…*în balanță, toți împreună sunt deșertăciune*”), încercând să redea formularea ebraică (כְּזָב בְּנֵי אִישׁ בְּמֹאזְנַיִם לַעֲלוֹת הֵמָּה מֵהֶבֶל יָחַד), unde *suflarea*, *vaporul de aer* e interpretat ca *deșertăciune* (sau *nimic*, la Nicodim). Și traducerile latinești diferă clar aici: *in stateris ut decipiant ipsi de vanitate in id ipsum* – Vulgata/*in stateram si conscendant, super fumum leves sunt omnes* – Nova. Sensul din ebraică e mai filosofic (și s-ar potrivi cu Daniel 5,27),

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)

Ps. 61, 9

Versiunea NEC	LXX
…mincinoşi fiii oamenilor, cu cântarele cu care înşală. Ei sunt dintru deşertăciune toţi laolaltă.	ψευδεῖς οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν ζυγοῖς τοῦ ἀδικῆσαι αὐτοὶ ἐκ ματαιότητος ἐπὶ τὸ αὐτό

În 67,14, e tradus textul în sine, dând interpretările doar în nota de subsol (de altfel, informaţia bogată din note e un plus cărturăresc al acestei ediţii), iar în 67,6 (67,7) *singuraticii* nu sunt „însuraţi” de traducătoare[457]. În general, nu se fac compromisuri forţate cu versiunile vestice fără măcar o bază textuală rezonabilă.

totuşi nu mai avem, ca echivalent al lui ψευδὴς, pe שֶׁקֶר din 32,17 (v. cap II.6.2.1, dar şi IV.6.2, V.7. şi VI.4.1), cu nuanţa lui de *neputincios*, de *zădărnicie*, ci pe כָּזָב, care acoperă mai degrabă noţiunile de *nesinceritate*, *înşelătorie*, chiar *idolatrie* (v. Ps. 4,2; 77,40; 115,2).

[457] Vezi II.6.2.2.

BDD-B837-07 © 2017 Mediaprint
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.115 (2026-11-17 07:58:27 UTC)